

NEGRÍN FAJARDO, Olegario, Memoria histórica y educación en Canarias (1936-1942). Depuración y represión del Magisterio en la provincia de Las Palmas, Cabildo de Gran Canaria, 2010.

Tal como se pon de manifesto no Prólogo desta obra, grazas á existencia dos Coloquios de Historia Canario-Americana da Casa de Colón, e das Xornadas de Estudos sobre Fuerteventura e Lanzarote, Olegario Negrín abriu novas liñas de investigación centradas na historia da educación canaria ou que teñen que ver coas illas. Relacionado coa Ilustración canaria, centrou o seu interese en personaxes de tanta importancia como Viera y Clavijo, ou en Clavijo y Fajardo, e outros posteriores arredor dos educadores canarios, en parte americanos, da talla de Fernández Ferraz ou de Teófilo Martínez Escobar. A eles seguiu unha serie de aportacións que teñen que ver coa depuración e represión franquista do profesorado durante a Guerra Civil e primeiro franquismo, ás veces en colaboración con Conchita Álvarez García, da Universidade de Oviedo. Grazas á invitación do doutor Negrín, eu mesmo tiven a oportunidade de colaborar nalgunha destas actividades programadas, en distintos cursos de verán.

A obra que presentamos, froito dunha investigación de bastantes anos en arquivos canarios e, especialmente, peninsulares, foi galardoada co Premio “Viera y Clavijo” de Letras 2008. Foi unha investigación que xurdiu xunguida a outros traballos académicos, neste caso en relación co mestre lanzaroteño Federico Doreste Betancor. Posteriormente, nunha investigación sobre os becados da JAE, Negrín encontrou información que o levaría aos fondos de depuración franquista no AGA,

en Alcalá de Henares. Foi así como tomou conciencia da necesidade de rescatar do esquecemento aos profesionais canarios do maxisterio republicano que foron maltratados e marxidados polo réxime ditatorial franquista, que só tiña en conta os valores de “heroicidade” dos vencedores, mentres condenaba ao oprobio e ao esquecemento a moitos outros, que cometeran o “delicto” de ser cidadáns libres e democráticos durante a Segunda República española. O libro, ademais de levar a dedicatoria ao seu primeiro neto, Víctor Negrín, vai dedicado aos mestres e mestras canarios depurados por exercer a súa profesión con lealdade á legalidade democrática republicana.

Como se pon de manifesto, non hai ningún afán de vinganza, porén, moito de comprensión e complicidade para cos vencidos nunha loita desigual, entre os que tiñan a esperanza dunha España máis xusta e progresiva, e aos que se impuxo, pola forza brutal das armas, ideais autoritarios, violentando a legalidade constitucional establecida. É este un aspecto que, a miúdo, quere deixarse de lado na memoria sobre o sucedido.

A investigación abarca até 1942, data na que se consideran por finalizadas as actividades das comisións de depuración, se ben, algúns expedientes se mantiveron no tempo, debido as recursos presentados.

O traballo que aquí se presenta como libro está pensado, formando parte dunha investigación de conxunto que, co tempo, Olegario Negrín ten pensado abarcar, sobre a depuración franquista do profesorado canario pertencente a todos os niveis educativos, dende a ensinanza primaria á universidade, sen esquecerse, incluso, dos centros privados. É este un traballo que

queda por facer, mesmo no conxunto do Estado español.

A metodoloxía seguida foi a propia da Historia, cos criterios, principios e fases correspondentes, a partir das fontes primarias, da documentación inédita de arquivo. A primeira fase transcorreu, pois, en arquivos locais, rexionais e nacionais, na procura de documentación de soporte. A partir de aí, na fase denominada do “taller do historiador”, nun diálogo constante cos fondos documentais e bibliográficos, o autor foi creando unha estrutura básica que, co tempo, remataría neste produto.

Na súa estrutura, o libro presenta unha primeira parte con tres capítulos, centrados no contexto de investigación en sentido amplo, para concretar o lugar e as características nas que transcorre a acción: A educación española na II República, a Guerra Civil e o Fraquismo; a provincia das Palmas arredor da Guerra Civil, e o proceso normativo de creación da maquinaria depuradora.

A segunda parte, cos capítulos IV e V, ocúpase, respectivamente, da Comisión depuradora provincial e da análise cuantitativa da depuración do maxisterio na provincia de Las Palmas.

Finalmente, na terceira parte, lévase a cabo un estudo dos expedientes dos protagonistas: do proceso depurador aplicado aos mestres e mestras (cap. VI) e da dobre depuración dos alumnos e alumnas do Plano Profesional (cap. VII).

Remátase cunhas importantes conclusións, e 11 anexos documentais, amais dun índice onomástico.

Estamos, pois, diante dun estudo moi completo sobre esta problemática, con datos moi exhaustivos, co acerto sistemático

de presentar cadros por partidos xudiciais, que nós tamén temos seguido nas nosas investigacións.

Hai que resaltar igualmente o sentido de investigar esta temática, dentro do que se denomina a recuperación da memoria histórica da Guerra de 1936, que por razóns políticas pasou desapercibida durante tanto tempo, e sobre a que, aínda hoxe, seguen a presentarse dificultades máis ou menos visíbeis. Noraboa, mestre.

Anxo Serafín Porto Ucha

SANCHIDRIAN, C., RUIZ BERRIO, J. (coords.) (2010), *Historia y perspectiva actual de la educación infantil*, Editorial Graó, Barcelona, 431 pp.

A LOXSE foi o instrumento legal que con máis forza contribuíu a “normalizar” os procesos educativos públicos ligados á educación infantil, dando pleno protagonismo aos múltiples esforzos didácticos, reflexivos, experimentais e académicos realizados en pró da educación e o desenvolvemento da infancia primeira, coa súa soleira establecida entre os seis e os sete anos. Antes da LOXSE, pero sobre todo como consecuencia dela, foron extraordinarios os empeños desenvolvidos neste campo da educación por parte dos propios pais e nais de familia, polo profesorado, polas institucións e centros de formación e polas administración, ata presentar na actualidade un panorama con moitas máis luces ca sombras, tanto que falemos das instalacións, como dos recursos funcionais e didácticos e, en particular, da formación do profesorado.

Na actualidade, a posta en marcha dos novos graos universitarios ven certificar a